

Vaikų gąsdinimas

Dažnai auklėjimo tikslais tėvai gąsdina savo vaikus.

Ar toks auklėjimas yra saugus vaikui?

Kiek ilgalaikės naudos duoda ši priemonė?

Visi tėveliai linki savo vaikams gero ir labai dažnai patys to nepastebėdami neranda reikiamų žodžių tai perteikti, todėl pagal nuotaiką ir emocinę būseną renkasi patį lengviausią ir greičiausią kelią persakyti tam tikrą informaciją. Kaip tinkamiausia būtų paaiškinti vaikams apie pavojus? Ar būtina pasakoti jiems apie visus pasaulio siaubus, kad priverstume juos elgtis saugiai?

Šalia to, kad tėvai saugo vaikus, tenkina jų fizinius ir emocinius poreikius (geras maistas, rūpinimasis, meilė, pasitikėjimas, ugdymo/mokymo/intelektinės raidos užtikrinimas), jų pareiga yra ir vaikų gynimas. Ir labai dažnai stengdamiesi apginti vaikus nuo vieno ar kitų pavojų, tėvai griebiasi ne paties geriausio būdo – *gąsdinimo*. Tai prastas pasirinkimas – jokio didelio tikslo vedini tėvai ir mokytojai neturėtų vaiko gąsdinti.

Kartais patenkame į ne kasdienes situacijas, kuomet bet koks kritiškumas išgaruoja: pasitaikė sunki diena, jėgos išseko, mažas vaikutis bėga į gatvę tiesiai po mašina... Kai jau nebegali nieko kito griebtis, suaugęs reaguoja primityviausiu būdu: šaukia, grasina, gąsdina, padaro tai, ko vėliau, praėjus pavojui ima gailėtis. Net tokia situacija gali tapti pagrindu pamokančiam pokalbiui, atsiprašymui, paaiškinimui, kokios galėjo būti vaiko elgesio pasekmės.

Kas vyksta, kai gąsdiname mažą vaiką?

Po lova gyvena pabaisiukai, jei nemiegos, jie tave pačiups. Jei eisi ten, kur negalima, tave pagrobs ir išsiveš. Jeigu būsi blogas, aš paliksiu tave darželyje.

Sustiprėja vaikiškos baimės – tai labiausiai tikėtinas tokių gąsdinimų rezultatas.

Susvyravęs pasitikėjimas tėvais, jų autoritetu - maži vaikai visiškai pasitiki savo tėvais ir galvoja, kad jie yra visagaliai. Tačiau girdėdami gąsdinimus, jie ima suprasti, kad tėvai tokie nėra ir negalės jų apginti nuo pabaisiukų po lova.

Įsitikinimas, kad pasaulis yra nesaugi, bauginanti vieta - bet kuriuo metu vaikams gali įvykti įvairūs baisūs dalykai. Vaikai negali atsikirti, kad tėvai, sakydami baisius dalykus, siekia išmokyti juos – elkis tinkamai, kad būtum saugus. Vaikai gali patikėti, kad viskas aplink kelia jiems pavojų. Toli siekianti vaikų fantazija iš šios informacijos gali sukurti naujas pabaisas, kurias trukdys jiems tyrinėti aplinką, atrasti ir mokytis. Vėlesniame amžiuje tai gali tapti problema, kurią išspręsti gali prireikti psichologų ir kitų specialistų pagalbos.

Įsitikinimas, kad suaugę sako netiesą - jeigu šeimoje auga stipraus charakterio mažylis, linkęs patikrinti tėvelių ir mokytojų draudimus, neilgai trukus jis ims suprasti, kad pasielgus netinkamai niekas neįvyksta – neateina policininkas ir jo neišsiveda, iš po lovos neišlenda joks monstras, mama visada ateina jo pasiimti iš darželio. Tokie supratingi vaikai sužino, kad suaugę ne visada sako tiesą! Tai dar labiau sutrikdo vaikų pasitikėjimą savo tėvais ir kitais suaugusiais asmenimis. Nuo šiol visais tėvelių žodžiais ir paliepimais vaikai ims abejoti. Su laiku jie išmoksta apskritai ignoruoti suaugusiųjų kalbas: *taip, žinau, ant palangės lipsti negalima, po grupę lakstyti negalima, mes sėdime ant kėdžių, o ne ant stalo, aš padariau blogai, daugiau taip nedarysiu. Galia jau eiti žaisti?*

Savaime išsipildančios prognozės - dar vienas žalingas gąsdinimo efektas. *Nelipk ant kėdės – nukrisi; nelakstyk tarp stalų – prasiskelsi galvą; neik į lauką be kepurės – susirgsi, nebandyk to pats - tau nepavyks.* Nuolat girdint tai, gali įvykti pasąmoninis užprogramavimas, tarsi kvietimas – tai turi įvykti. Taigi, nieko nuostabaus, kad vaikai ima elgtis dar pavojingiau ir nesąmoningai kelti sau grėsmę.

*****

Labiausiai žeidžiantis išsireiškimas, kurį vis dar tenka išgirsti: *atiduosiu tave į vaikų namus, pamatysi, kaip ten vaikai gyvena be mamos ir tėčio, kaip jie nieko neturi, niekas jais nesirūpina ir nieko neperka.* Iš tikrųjų, sakydami šiuos žodžius tėvai nori pakelti savo vertę, parodyti, kad deda daug pastangų, siekdami aprūpinti savo vaikus, suteikti jiems geriausius dalykus. Jie nori pasakyti, kad norėtų daugiau dėkingumo ir supratimo iš vaikų pusės, o ne blogo elgesio ir kaprizų. Tačiau parinkę netinkamus žodžius išreikšti savo jausmams, tėvai pasiekia priešingo rezultato – vaikas ima jausti, kad tėveliai nėra jo absoliutūs gynėjai, jais negalima pasikliauti - *jie nemylė manęs besąlygiškai, kai aš būnu “geras” ir “blogas”.* O juk būtent tokia besąlyginė, priimanti meilė, kuomet vaikas jaučiasi priimtas būdamas visoks, yra tas pagrindas, kuris leidžia jam daugybę kartų klysti ir mokytis iš savo klaidų. Tokia meilė suteikia vaikui stiprų imunitetą nusivylimui, nepasitikėjimui savimi, nesėkmėms. Toks santykis vaiką išlaisvina nuo pareigos patenkinti tėvų lūkesčius ir įgalina rasti save, savo tikslus ir būdus jų siekti bei pasitikėti savimi.

*****

Kas vietoje gąsdinimo?

Jeigu drausminate mažus vaikus, jiems daug paaiškinimų nereikia. Užtenka paprastų frazių, išartų ramiu tonu: *taip negalima, geriau taip, sėsk ant kėdės, ant palangės lipti negalima ir pan.* Taip pat kalbame su vaikais, kai išspręsti situaciją reikia greitai, ir nėra laiko paaiškinimams. Vėliau būtina aptarti situaciją ir sumodeliuoti tinkamo elgesio nuorodas.

Kalbantiems vaikams galima paaiškinti elgesio pasekmes jiems suprantamais žodžiais: *peilis yra aštrus, žiūrėk, kaip gali perpjauti popierių, taip gali įpjauti ir tau į pirštą; pažiūrėk, kokios didelės yra mašinos, atsitrenkusios į medį, gali jį net išversti, todėl mes gatvėje turime būti atsargūs ir vaikščioti savo takeliais, kad mašinos mūsų nesužeistų.* Pamokymams ir perspėjimams puikiai tinka pasakos ir pasakojimai, kuriuose herojai patiria netinkamo elgesio pasekmes ir išmoksta būti saugūs.

Kuriant gražius santykius su vaikais, suaugę turėtų susilaikyti nuo:

- kalbėjimo tuščiai, gąsdinimo;
- nuolatinio negatyvios informacijos skleidimo;
- nuobodaus draudimų kartojimo;
- kalbėjimo suaugusiųjų žodžiais, nepritaikytais vaiko kalbos supratimui;
- vienpusiško ribų nustatymo, nepasitarus su vaiku (atsižvelgiant į vaiko amžių).

Kad ir kokius tinkamus žodžius parinksite, tai nereiškia, kad vieno pokalbio užteks. Tikrai ne. Ir suaugę žmonės ne visada ir ne viską supranta po vieno paaiškinimo. Jūsų pokalbiai turi būti nuolatiniai tol, kol vaikas įgys naują įgūdį ir gebės savo poelgius kontroliuoti pats.

Parengė Klaipėdos pedagoginės psichologinės tarnybos psichologė Monika Pranauskienė pagal Jeleną Daniliuk